

Kielitaito ja työmarkkinat – Euroopan unioni ikuisuusongelman kimpussa

Taina Saarinen

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi toukokuussa 2009 eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategiset tavoitteet vuodelle 2020. Tämän laajemman puiteohjelman strategiset tavoitteet ovat eurooppalaisen lennokkaasti: 1) tehdä elinikäisestä oppimisesta ja liikkuvuudesta totta; 2) parantaa koulutuksen laatua ja tehokkuutta; 3) edistää tasapuolisuutta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja aktiivista kansalaisuutta; 4) edistää luovuutta, innovointia ja yrittäjyyttä kaikilla koulutusasteilla. Yleisiin koulutuksen laatua ja tehokkuutta koskeviin tavoitteisiin kuuluu myös kielitaidon vahvistaminen.

Komissio asetti vuoden 2010 alkupuolella avoimen koordinaatiomenetelmän työryhmän "Languages for Jobs" pohtimaan kielitaidon ja työelämän yhteyksiä. Ryhmän jäsenet edustivat eri EU-maiden ministeriöitä, tutkimuslaitoksia ja EU-organisaatioita. Kokouksissa käytiin läpi tekstejä, kommentoitiin ja viilattiin niitä, ja luonnollisesti jokainen toi kokouksiin omat keppihevosensa. Kokouksissa konkretisoitui myös eri maiden varsin erilainen tilanne kielenopetuksessa.

Languages for Jobs -ryhmä pohti kielitaidon ja työelämän yhteyksiä osana strategiatyötä runsaan vuoden ajan, ja sen raportti "Languages for Jobs: providing multilingual communication skills for the labour market" valmistui kesällä 2011.

Rinnakkain Languages for Jobs -työryhmän kanssa toimi syksyllä 2009 toimintansa aloittanut Business Platform for Multilingualism, joka tarkastelee kielitaidon ja työelämän yhteyksiä yritysmaailman näkökulmasta. Business Platform jatkaa edelleen toimintaansa, ja valmistelee muun muassa vuoden 2013 jälkeisiä kieliin ja monikielisyyteen liittyviä Euroopan unionin rahoitusohjelmia. Tässä artikkelissa keskitytään Languages for Jobs -työryhmän toimintaan.

Kysyntä ja tarjonta?

Languages for Jobs -ryhmä lähti työskentelemään tavoitteenaan löytää ratkaisun kielikoulutuksen ja työelämän kysynnän ja tarjonnan väliseen epäsuhtaan: työmarkkinat tarvitsevat kieli- ja kommunikaatiotaitoja, mutta jostain syystä koulutusmarkkinoiden tarjonta ei täytä tuota tarvetta. Tämä lähtökohta herätti ryhmässä työn alkuvaiheissa paljon keskustelua, kun osa ryhmän jäsenistä epäili suoraviivaisen kysyntä–tarjonta -jaottelun toimivuutta.

Keskeinen kysymys oli siis ”miten parantaa eurooppalaisen työvoiman kielitaitoa”. Kysynnän ja tarjonnan kautta kielikoulutuksen kehittämisen hahmottaminen on havaittu ongelmalliseksi 1970-luvulta lähtien, kun sekä työmarkkinoiden että niillä liikkuvien ihmisten havaittiin toimivan erilaisten ennakoitien vastaisesti. Tästä siis kuitenkin lähdettiin avaamaan kielitaidon tarvetta. Kielten ammattilaisille onkin edelleen työsarkaa: argumentiksi kun ei riitä suoraviivainen lausuma ”kieli on kommunikaatiota”.

Myös kielitaidon käsitteestä käytiin keskustelua. Ryhmän puheenjohtaja Harald Hartung halusi aluksi rajata ryhmän työskentelyn (ilmeisesti saamansa toimeksiannon pohjalta) vain niin sanottuihin (kouluissa opiskeltaviin) vieraisiin kieliin, mutta sekä paikalliset että maahanmuuttajien kielet tuotiin ryhmän jäsenten aloitteesta keskusteluun mukaan. Useamman kokouksen tämä tosin vaati. Samaten kielitaidon käsitettä piti avata muutenkin, kun erilaiset kommunikaatiotaidot uhkasivat alussa jäädä keskustelussa sivuraiteille. Kaikkiaan ryhmän kokouksissa oli hyvä ja avoin keskusteluilmapiiri, mutta toimeksiannon tiukka rajaus työelämän tarpeisiin rajoitti välillä keskustelua turhan voimakkaasti.

Suosittelun lisäksi raporttiin koottiin erilaisia kielenopetuksen hyviä käytänteitä eri maista. Raportin loppuun koottiin paketti tavoitteista ja niiden toteutuksesta.

Mitä uutta tässä nyt sitten on?

Ryhmän suositukset ovat kokouksissa käytyjen keskustelun perusteella sekä kierrätystä erilaisista EU:n liepeillä ja piirissä toteutetuista hankkeista, että ryhmän jäsenten intressien mukanaan tuomia. Keskeiset huomiot ja suositukset ovat suurelta osaltaan tuttuja, mikä vahvistaa käsitystä siitä, että nämä nimenomaiset ongelmat eivät ole kovin helposti ratkaistavissa.

Raportissa esitetyt keskeiset huomiot ja tavoitteet ovat:

1. Kieli- ja kommunikaatiotaitojen tarve eurooppalaisilla työmarkkinoilla kasvaa jatkuvasti.
2. Kysynnän ja tarjonnan välistä aukkoa olisi pystyttävä supistamaan; koulussa opettavat kielelliset taidot eivät välttämättä ole työnantajien eniten kaipaamia taitoja.
3. Kommunikaatiotaidot ja kulttuurienväliset taidot olisi entistä paremmin huomioitava kielenopetuksessa; työnantajille olisi tärkeää, että koulussa opittava kielitaito olisi kontekstualisoitavissa työelämään.
4. Kehittämistarvetta on erityisesti ammatillisessa koulutuksessa; tämä kehittämistarve heijastuu myös ammatillisen sektorin opettajankoulutukseen. CLIL-tyyppisen, kieltä ja sisältöä integroivaan opetuksen kehittämiseen olisi panostettava.
5. Liikkuvuus on edelleen Euroopan taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisen näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää. Työvoiman liikkuvuuteen tähtääviä poliittisia toimia on voimistettava.
6. Muodollisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella hankitun kielitaidon tunnistamisen välineitä on kehitettävä. Eurooppalaisen viitekehysten (CEFR) laajentaminen työmarkkinoilla tarvittavien taitojen arviointiin olisi hyödyllinen kehittämissuunta.
7. Englanti ei yksin riitä, vaikka se onkin tärkeä kieli; kilpailukykyä saavutetaan muilla kielillä.
8. Tarvitaan säännöllisiä selvityksiä ja seuranta työmarkkinoiden kielitaitotarpeista ja niiden ennakoinnista.
9. Tarvitaan suunnitelmia pysyviksi rakenteiksi, joilla voidaan kehittää työntekijöiden kielitaitoa.

Raportissa suositellaan lisäksi naapurikielten osaamista; useimmat maat käyvät suuren osan ulkomaankaupastaan lähinaapuriensa kanssa. Erityisinä esimerkkeinä nostettiin Itävalta (tarve venäjän, italian, slovenian, slovakian ja unkarin osaajille) ja Katalonia (tarve ranskan osaajille).

Ryhmän raportti seuraa Euroopan Unionin neuvoston suosituksia painottaessaan maahanmuuttajataustaisten lasten kielitaidon merkitystä: asuinmaan kieli on erittäin tärkeä, mutta myös oman kielen oppiminen ja ylläpitäminen on tulevan työllistymisen kannalta tärkeää.

Mitä tämä tarkoittaa kielenopetuksen näkökulmasta?

Useat ryhmän ehdotukset tuottavat muutospaineita kielenopetukseen. Tästä huolimatta raportissa todetaan aivan oikein, että kyse ei ole vain jäsenmaiden opetusministeriöiden asiasta, vaan nyt olisi käynnistettävä monitasoinen ja -alainen dialogi työelämän, koulutuksen, ammatillisten järjestöjen, yhteiskunnallisten toimijoiden ja muiden vastaavien intressiryhmien välillä.

Kielenopetuksen näkökulmasta ryhmä peräänkuulutti oppijakeskeisyyttä, selkeämpää ammatillista kontekstualisointia erityisesti ammatillisessa koulutuksessa, sekä työelämäyhteyksien kaikkinaista tiivistämistä. Tämän puolestaan arveltiin parantavan oppijoiden motivaatiota ja parantavan erilaisten käytännön mahdollisuuksien hyödyntämistä.

Kielitaito ja työelämä: Puolan puheenjohtajakauden konferenssi monikielisyydestä yhteiskunnallisen etenemisen mahdollistajana

Varsovassa järjestettiin 28.–29.9.2011 konferenssi "Multilingual Competences for Professional and Social Success in Europe" osana Puolan EU-puheenjohtajakauden tapahtumia. Konferenssissa keskityttiin tarkastelemaan, miten kielitaito lisää sekä ammatillisen että sosiaalisen etenemisen mahdollisuuksia Euroopassa. Konferenssin taustamateriaalina olivat edellä esitelty Languages for Jobs -raportti sekä muita EU 2020 -strategian tausta-aineistoja, kuten Business Platform for Multilingualism ja Civil Society Platform to Promote Multilingualism.

Konferenssin yhteydessä julkistettiin myös Languages Mean Business -paketti, joka tarjoaa kaikilla EU-kielillä käytännöllistä ja tiivistä tietoa kielitaidon hyödyistä yritystoiminnassa sekä vinkkejä ja työkaluja yritysten kielistrategioiden kehittämiseen.

Konferenssissa oli tyypillisen juhlallinen Euroopan unionin tapahtuma enemmän tai vähemmän nimekkäine esiintyjineen, alkaen komissaari Androulla Vassiliousta. Kiinnostavimmaksi osoittautuivat kuitenkin yksittäiset konkreettiset esimerkit ja pienet huomiot. Vieraan kielen opettaminen toisessa maassa kuulosti kiinnostavalta tavalta katsoa omaa työtään uudesta näkökulmasta. Eräässä puolalaisessa puheenvuorossa esiteltiin kiinnostavia tuloksia japanilaisten, italialaisten ja espanjalaisten opiskelijoiden halusta opiskella puolaa. Esimerkiksi japanilaiset työnantajat tuntuvat näkevän pienen, oudon tai vaikeana pidetyn kielen oppimista merkinä siitä, että työnhakija ei pelkää haasteita.

Yllättävää kyllä konferenssin etukäteen jäykimmältä tuntuva edustustilaisuus osoittautui antoisimmaksi. Komission tarjoamalla työlounaalla julkistettiin nettisivusto Languages Mean Business, ja syömisen ohessa kuultiin vartin tietoiskuja eri osallistujilta. Tarina oli kuultu ennenkin: yritykset menettävät selvää rahaa kieliosaamisen puutteessa, mutta vanhan tarinan konkretisointi erilaisin esimerkein oli piristävää. Kaiken kaikkiaan kielikoulutuspolitiikan sanomaa voisi enemmän elävöittää näillä mikropoliittisilla huomioilla.

Kirjoittaja on tohtoritutkija Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa. Hän osallistui Suomen edustajana Languages for Jobs -työryhmän toimintaan.

Lähteet ja lisätiedot:

Languages for Jobs -raportti <http://ec.europa.eu/languages/pdf/report.pdf>

Languages for Jobs ja Business Platform for Multilingualism -ryhmien toiminta http://ec.europa.eu/languages/languages-of-europe/languages-for-business_en.htm

Business Platform for Multilingualism -ryhmän väliraportti http://ec.europa.eu/languages/pdf/business_en.pdf.

Eurooppa 2020 http://ec.europa.eu/europe2020/index_fi.htm

Languages Mean Business <http://ec.europa.eu/languages/languages-mean-business/>

Civil Society Platform to Promote Multilingualism http://ec.europa.eu/languages/news/20110707-civil-society-report_en.htm

Varsovan konferenssin sivusto <http://konferencje.frse.org.pl/multilingualism/lang:en>